

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

СИДОРУК Марта Валеріївна

УДК [339.92:332.1](4:477)(043.5)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ
ПРОЕКТАМИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Луцьк–2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
ПАВЛІХА Наталія Володимирівна,
Східноєвропейський національний університет імені
Лесі Українки, завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин
та управління проектами.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
МІКУЛА Надія Анатоліївна,
Інститут транскордонного співробітництва і
європейської інтеграції,
виконавчий директор з наукових питань;

кандидат економічних наук, доцент
ВЕРБОВСЬКА Леся Степанівна,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу Інституту економіки і
управління в НГК Міністерства освіти і науки
України,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування.

Захист відбудеться «04» травня 2018 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 32.051.06 у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30, ауд. 107.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30 а.

Автореферат розіслано «03» квітня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. М. Буняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах реформування національної економіки, формування конкурентоспроможних територіальних громад, поглиблення процесів інтеграції України до Європейського Союзу відбуваються зміни в усіх сферах суспільного життя. Потужним інструментом здійснення цілеспрямованих змін виступають засоби й методи управління проектами, практика застосування яких уже результативно зарекомендувала себе в умовах сучасних міжнародних інтеграційних процесів, у тому числі пов'язаних із транскордонним співробітництвом (ТКС).

Досвід Європейського Союзу свідчить, що регіональна політика та транскордонне співробітництво реалізовується в рамках фінансових ініціатив, що втілюються в життя у формі транскордонних програм і проектів. Поглиблення європейської інтеграції України засвідчує потребу активізації процесів участі її регіонів у транскордонних проектах і програмах Європейського Союзу, серед яких – програма Польща–Білорусь–Україна. Це зумовило потребу наукового обґрунтування організаційно-економічних засад управління проектами транскордонного співробітництва.

Фундаментальні аспекти дослідження процесів транскордонної співпраці та управління проектами в цій сфері широко представлено в працях українських і зарубіжних учених, а саме: П. Беленького, В. Борщевського, Т. Васильціва, Л. Вербовської, М. Долішнього, В. Засадко, Т. Камінського, Н. Кезнера, Є. Журби, В. Кравціва, П. Луцишина, Ю. Макогона, Н. Мікули, А. Мокія, Н. Павліхи, В. Павлова, І. Сторонянської, І. Студеннікова, В. Чужикова й інших. Проте залишаються недостатньо обґрунтованими теоретико-методичні та практичні засади організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва. Наведені положення засвідчують актуальність, наукову й практичну цінність дисертаційної роботи, основні цілі та завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Основні результати дисертаційної роботи отримано в процесі безпосередньої участі здобувача в науково-дослідній діяльності кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, зокрема науково-дослідної роботи «Трансформація зовнішньоекономічної діяльності України в умовах реалізації європейського вибору» (довідка № 03-28/01/273 від 01.02.2018 р.), а також у межах виконання держбюджетних тем: «Єврорегіон “Буг”: передумови та стратегічні пріоритети сталого просторового розвитку» (державний реєстраційний номер 0109U000580), де дисертантом розкрито сутність і значення стратегічного управління проектами транскордонного співробітництва; «Єврорегіон “Буг”: ринкова трансформація в умовах міжрегіональної інтеграції» (державний реєстраційний номер 0111U002147), у межах якої визначено особливості управління проектами транскордонного

співробітництва за участі України та сучасні підходи до його організаційно-економічного забезпечення; «Інноваційні форми активізації бізнесу в умовах європейської інтеграції» (державний реєстраційний номер 0115U002350), де здобувачем обґрунтовано удосконалення організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва.

Мета й завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи – обґрунтування теоретико-методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва в умовах поглиблення процесів європейської інтеграції.

Для досягнення зазначеної мети поставлено й виконано такі завдання:

- визначення сутності та вдосконалення класифікації проектів транскордонного співробітництва;
- удосконалення концептуальних засад управління проектами транскордонного співробітництва;
- розкриття європейського досвіду управління проектами транскордонного співробітництва;
- характеристика участі України в програмах транскордонного співробітництва;
- аналіз реалізації програми транскордонного співробітництва Польща–Білорусь–Україна;
- діагностика результатів виконання проектів транскордонного співробітництва в регіоні;
- розвиток науково-практичних засад організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва;
- розкриття сучасних підходів до методологічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва;
- розробка рекомендацій інвестиційного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва.

Об'єкт дослідження – процеси управління проектами транскордонного співробітництва.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні засади організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва.

Методи дослідження. Методологічні засади організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва ґрунтуються на фундаментальних положеннях економічної теорії, класичних і сучасних теоріях розвитку продуктивних сил і регіональної економіки, менеджменту, проектного управління, європейської інтеграції тощо. Розроблення теоретико-методичних і прикладних засад управління проектами транскордонного співробітництва реалізовувалося на основі системного підходу, який дав змогу комплексно розглянути проектне управління як

систему взаємопов'язаних та взаємодіючих принципів, методів й інструментів із урахуванням участі регіонів у процесах транскордонного співробітництва.

У процесі дослідження застосовували загальноприйняті в економічній науці методи вивчення: монографічний, системно-структурний та абстрактно-логічний, які дали змогу визначити сутність, класифікацію й значення проектів транскордонного співробітництва (п. 1.1); історико-логічний – для висвітлення європейського досвіду управління проектами транскордонного співробітництва та розробки концептуальних засад управління ними (п. 1.2, 1.3); структурно-логічний, порівняння й економіко-статистичні методи – для виявлення особливостей управління проектами транскордонного співробітництва за участю України (п. 2.1, 2.2, 2.3); наукового узагальнення та синтезу – для встановлення напрямів і удосконалення управління проектами транскордонного співробітництва (п. 3.1, 3.2, 3.3).

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні акти Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, статистичні дані Головного управління статистики у Волинській області; інформаційні матеріали, опубліковані в періодичних виданнях; законодавчі й нормативні акти Європейського парламенту та ради, Європейської комісії; наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, у яких висвітлено фундаментальні положення управління проектами та розвитку транскордонного співробітництва; електронні ресурси, представлені в мережі Інтернет; результати власних напрацювань здобувача, аналітичні розрахунки тощо.

Наукова новизна одержаних результатів й особистий внесок дисертанта полягають у поглибленні теоретичних засад, обґрунтуванні необхідності та розробленні напрямів удосконалення організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва на основі комплексного міждисциплінарного підходу в контексті поглиблення євроінтеграційних процесів України.

Основні положення дисертації, що визначають її новизну й винесені на захист, полягають у такому:

удосконалено:

- концептуальні засади управління проектами транскордонного співробітництва, які, на відміну від наявних, ґрунтуються на застосуванні інтегрованого підходу до управління параметрами проекту (час, кошти, ресурси, обсяг, якість заходів), що дасть змогу досягти їх оптимізації та підвищити ефективність управління змінами в транскордонному просторі;

- методичний підхід до діагностики результатів виконання проектів транскордонного співробітництва, що, на відміну від тих, які існують, передбачає оцінку впливу інвестицій, залучених у межах проектів транскордонного співробітництва, на показник економічного розвитку регіону із застосуванням економетричної моделі та кореляційно-регресійного аналізу;

– підходи до методології управління проектами транскордонного співробітництва, що, на відміну від уже наявних, оснований на досвіді Європейського Союзу передбачають виокремлення етапів визначення, формулювання й ідентифікація як самостійних фаз життєвого циклу проекту транскордонного співробітництва, що передбачає: пошук партнера, визначення спільної проблеми й застосування інтегрованого підходу до його імплементації, який дає можливість отримати транскордонний ефект від досягнення проектних цілей залучених сторін співпраці;

дістали подальший розвиток:

– термінологічний апарат дослідження, зокрема уточнено зміст таких категорій, як «проект транскордонного співробітництва» як комплексу обмежених часом та фінансовими ресурсами заходів, спрямованих на досягнення поставлених цілей і результатів, що реалізуються партнерами суміжних територій у межах транскордонного співробітництва; «програма транскордонного співробітництва» як комплексу взаємопов'язаних завдань і заходів, що створюють платформу для проектної діяльності транскордонного характеру;

– класифікація проектів транскордонного співробітництва, яка, на відміну від наявних, ґрунтується на врахуванні їхніх кількісних, якісних і функціональних ознак, що створює базис для обґрунтування заходів, ефективного використання ресурсів й удосконалення управління проектами транскордонного співробітництва;

– науково-практичні засади організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва як координованого процесу створення інтегрованої системи різних рівнів ієрархічної структури стратегічного управління, організаційних інструментів й економічних форм міжнародної співпраці за участі двох або більше суміжних країн задля отримання синергетичного ефекту транскордонного характеру;

– рекомендації щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва, котрі, як доповнення до вже наявних, передбачають створення спеціального поновлювального фонду як резервного за допомогою акумуляції коштів на засадах публічно-приватного партнерства, що дасть змогу здійснювати додаткове фінансування проектів транскордонного співробітництва за зниження активності інвесторів.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значимість одержаних результатів полягатиме в тому, що основні положення, викладені в дисертації, доведено до рівня практичних рекомендацій. Практичне значення розробки й упровадження удосконалення організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва підтверджується довідками: Управління розвитку, інвестицій, європейської інтеграції Волинської обласної державної адміністрації (№ 1228/04-10/2-17 від

26.12.2017 р.), Управління туризму та промоції міста Луцької міської ради (№ 38-8/16 від 24.01.2018 р.), а також Департаменту розвитку Львівської міської ради (№ 27/13 від 02.02.2018 р.).

Теоретико-методичні положення можуть бути використані для прийняття практичних рішень керівниками й спеціалістами, органами державного та регіонального управління, місцевого самоврядування для опрацювання механізмів організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва.

Основні теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації впроваджено в навчальний процес Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки під час підготовки навчально-методичних матеріалів у процесі проведення лекційних і практичних занять із таких навчальних дисциплін, як «Економіка регіонів», «Європейське транскордонне співробітництво», «Управління міжнародними проектами та програмами», «Європейське транскордонне співробітництво», «Системна організація та планування проектної діяльності», «Економіко-математичні моделі та методи, інформаційні технології управління проектами», «Методологія проектного менеджменту», «Вступ до проектного менеджменту», а також у керівництві студентськими науково-дослідними роботами (довідка № 03-28/01/272 від 01.02.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації та винесені на захист, отримані здобувачем особисто й відображені в опублікованих роботах. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті здобутки, які є результатом особистої роботи автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та рекомендації за результатами проведених досліджень апробовано на 12 міжнародних науково-практичних конференціях серед яких – «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (м. Луцьк, 2011 р., 2012 р.), «Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво» (м. Луцьк, 2011 р.), «Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу» (м. Луцьк, 2011 р.), «Сучасні проблеми економіки і менеджменту» (м. Львів, 2011 р.), «Стан та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку міста Луцька» (м. Луцьк, 2012 р.), «Міжнародні відносини в умовах ХХІ ст.: сучасна теорія і практика» (м. Львів, 2011 р.), «Минуле, сьогодення та майбутнє посткомуністичного світу» (м. Варшава, 2012 р.), «Європейська інтеграція: досвід Польщі та України» (м. Люблін, 2013 р.), «Люблін 2020. Чотири напрями перспективного розвитку міста» (м. Люблін, 2014 р.), «Процеси європеїзації України в окремих галузях» (м. Варшава, 2016 р.), «Європейські студії в Україні: здобутки, виклики та перспективи» (м. Київ, 2017 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 19 наукових праць загальним обсягом 7,03 друк. арк., із яких особисто здобувачу належить 7,0 друк. арк., із них три – це монографії у співавторстві, сім – статті у фахових наукових виданнях України, одна – стаття в науковому іноземному виданні, включеному до міжнародної науково-метричної бази даних, вісім – публікації апробаційного характеру в українських та іноземних збірниках.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи – 223 сторінки, із яких 193 – це основний текст. Дисертація містить 20 таблиць, 35 рисунків і 13 додатків. Список використаних джерел уключає 179 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, відображено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, їх апробацію й особистий внесок здобувача.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи дослідження управління проектами транскордонного співробітництва» схарактеризовано сутність і класифікацію проектів транскордонного співробітництва, удосконалено концептуальні засади управління ними, розкрито європейський досвід діяльності у цій сфері.

Проекти транскордонного співробітництва визначено як дієві форми міжнародної співпраці та запропоновано розглядати їх як комплексу обмежених часом і фінансовими ресурсами заходів, спрямованих на досягнення поставлених цілей та результатів, що реалізуються партнерами суміжних територій у межах транскордонного співробітництва. Запропоновано розмежовувати поняття «проект транскордонного співробітництва» та «програма транскордонного співробітництва». Програма транскордонного співробітництва – це, на нашу думку, ширше поняття, що за своїм змістом є комплексом взаємопов'язаних завдань і заходів, які створюють платформу для проектної діяльності транскордонного характеру. Принципами імплементації програм транскордонного співробітництва визначено партнерство, співфінансування, субсидіарність, концентрацію, програмування, координацію. Серед принципів реалізації проектів транскордонного співробітництва – еволюційність, цілісність, об'єктивність, соціальна спрямованість; дотримання міжнаціональних, транскордонних, національних і регіональних інтересів; гласність, самостійність, пропорційність та збалансованість.

Здійснено класифікацію проектів транскордонного співробітництва (рис. 1), що ґрунтуються на врахуванні їхніх кількісних, якісних

і функціональних ознак та створює базис для обґрунтування заходів ефективного використання ресурсів й удосконалення управління проектами в межах міжнародної співпраці.

Рис. 1. Класифікація проектів транскордонного співробітництва

*Складено дисертантом.

Визначено суть «управління проектом транскордонного співробітництва» як комплексу інструментів, методик, засобів і дій, обмежених у часі та спрямованих на розв'язання поточних і майбутніх проблем та завдань транскордонного характеру.

Удосконалено концептуальні засади управління проектами транскордонного співробітництва, які ґрунтуються на використанні стандартів проектного менеджменту PMI/PMBOK (англ. – Project Management Institute/A Guide to the Project Management Body of Knowledge) й інтегрованого підходу до управління параметрами проекту (час, кошти, ресурси, обсяг, якість заходів), що дасть змогу досягти їх оптимізації й підвищити ефективність управління змінами в транскордонному просторі (рис. 2).

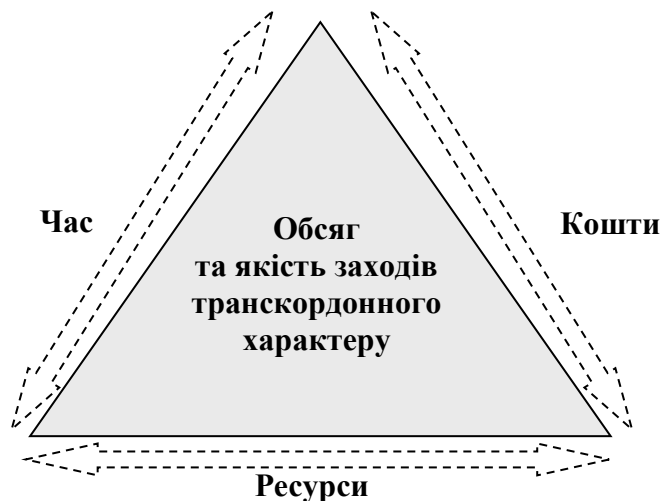

Рис. 2. Інтегрований підхід до управління проектом транскордонного співробітництва

**Складено дисертантом.*

Вивчення досвіду Європейського Союзу доводить доцільність застосування проектного підходу у формуванні й реалізації регіональної політики, у тому числі у сфері транскордонної співпраці. Виявлено, що міжрегіональні відносини ЄС розвиваються в контексті Європейської політики сусідства, фінансовим інструментом якої є Європейський інструмент сусідства і партнерства (2007–2013 рр.). Основними пріоритетами європейських програм транскордонного співробітництва визначено сталий просторовий розвиток, безпеку кордонів, налагодження контактів між людьми, інфраструктурне забезпечення.

У другому розділі роботи **«Особливості управління проектами транскордонного співробітництва за участю України»** схарактеризовано участь України в програмах транскордонного співробітництва, здійснено аналіз реалізації програми Польща–Білорусь–Україна, проведено діагностику результатів виконання проектів транскордонного співробітництва в регіоні.

З'ясовано, що серед 15 програм транскордонного співробітництва, упроваджених Європейським Союзом, доступними для України були чотири: Польща–Білорусь–Україна, Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна, Румунія–Україна–Молдова, Чорне море. Здійснено періодизацію програм Європейського Союзу, доступних для України щодо реалізації проектів транскордонного співробітництва (рис. 3). Розрахунки відсоткового співвідношення активності прикордонного регіону країн-учасниць програм транскордонного співробітництва підтверджують, що Україна використала свої можливості не повною мірою.

Ураховуючи досвід і можливості подальшої участі регіонів України в транскордонних ініціативах програми Польща–Білорусь–Україна (2007–2013 рр.), її продовжено на 2014–2020 рр. у межах Європейського інструменту сусідства.

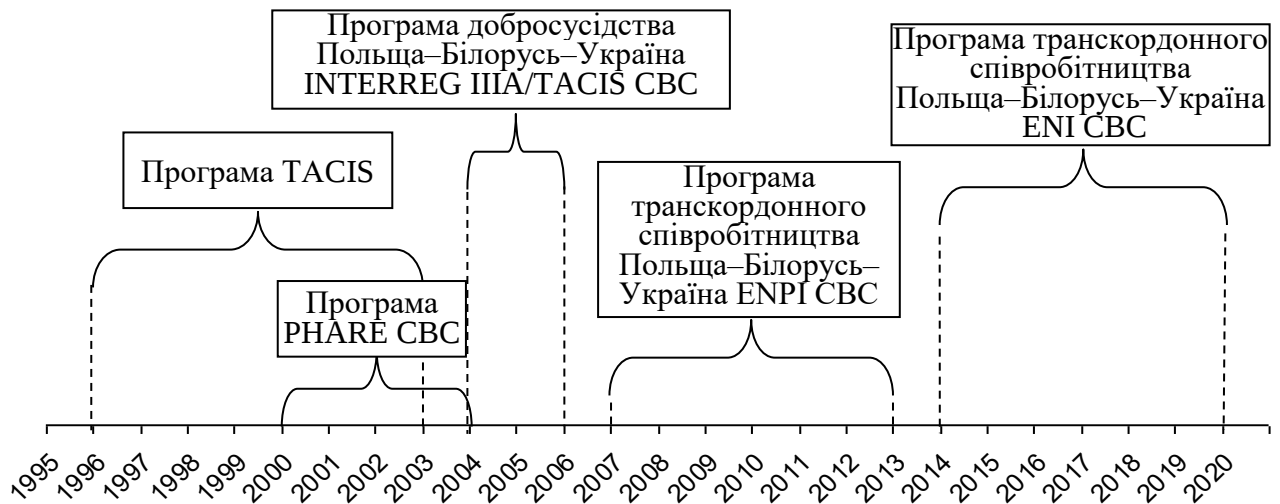

Рис. 3. Періодизація програм ЄС, доступних для України щодо реалізації проектів транскордонного співробітництва

*Складено дисертантом.

Аналіз реалізації програми транскордонного співробітництва Польща–Білорусь–Україна (2007–2013) засвідчив значні відмінності між регіонами України щодо участі в цій програмі (рис. 4), обраних пріоритетів й обсягів залучених коштів.

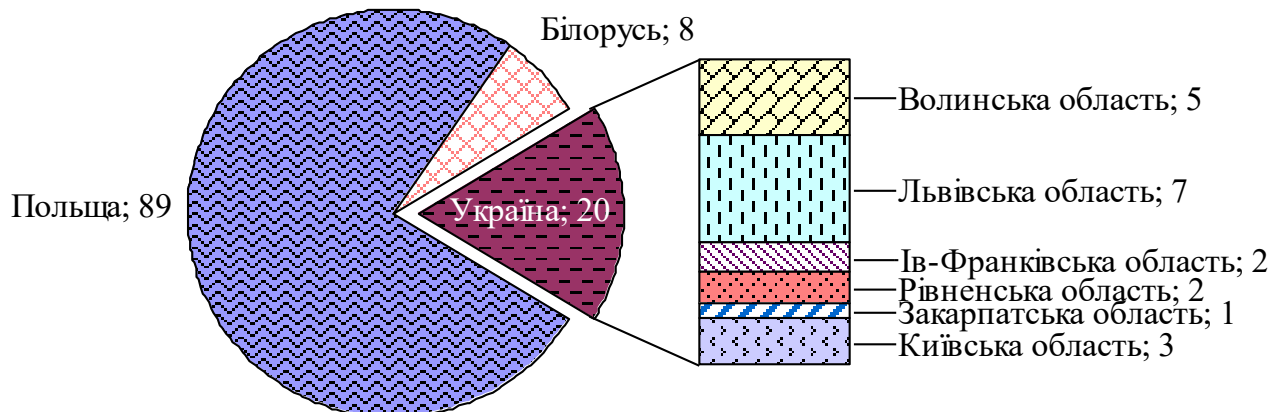

Рис. 4. Участь України в транскордонних ініціативах програми транскордонного співробітництва Польща–Білорусь–Україна (2007–2013 рр.)

*Складено дисертантом.

З'ясовано, що в межах програми Польща–Білорусь–Україна (2007–2013) регіони України як головні аплікати реалізували двадцять проектів транскордонного співробітництва. Волинська область належала до основних регіонів дії цієї програми та виступила в ролі лідера в п'яти проектах (для порівняння: Івано-Франківська – у двох, Рівненська – у двох, Закарпатська – в одному). Відтак проведено діагностику результатів виконання проектів транскордонного співробітництва на прикладі Волинської області.

Здійснено групування проектів транскордонного співробітництва за участю Волинської області відповідно до сфер їх реалізації за такими напрямками, як економічне співробітництво, природне середовище, культура, туризм, транспортна та прикордонна інфраструктури (табл. 1). Аналіз засвідчив невідповідність цілей

реалізованих проектів пріоритетам розвитку Волинської області, які визначені в стратегіях «Україна–2020» та «Волинь–2020».

Таблиця 1

**Групи імплементованих проектів транскордонного співробітництва
в межах програми Польща–Білорусь–Україна (2007–2013 рр.)
за участю Волинської області**

Назва групи	Кількість проектів
Економічне співробітництво	4
Туризм	5
Природне середовище	5
Транспортна та прикордонна інфраструктури	8
Охорона здоров'я	1
Культура	13
Усього	36

**Складено дисертантом на основі даних зведеного звіту програми Польща–Білорусь–Україна 2007–2013 рр.*

Ураховуючи, що інвестиції – це важливий фактор, який впливає на соціально-економічний розвиток регіону в цілому, на основі кореляційно-регресійного аналізу побудовано *економетричну модель впливу інвестицій*, залучених у межах проектів ТКС, на валовий регіональний продукт:

$$Y = 0,62 + 0,49 \cdot x_1 + 0,1 \cdot x_2 + 0,39 \cdot x_3, \quad (1)$$

де Y – валовий регіональний продукт;

x_1 – обсяг інвестицій в основний капітал;

x_2 – обсяг прямих іноземних інвестицій;

x_3 – обсяг інвестицій, отриманих у рамках проектів ТКС.

Використання цієї моделі доводить доцільність транскордонної співпраці та проектної діяльності в зазначеній сфері як засобу залучення додаткових інвестицій у розвиток регіону. За результатами SWOT-аналізу імплементатії в рамках проектів транскордонного співробітництва програми Польща–Білорусь–Україна обґрунтовано, що завдяки зовнішньому фінансуванню, яке надходить від них, Волинська область матиме змогу підвищити свій інвестиційний потенціал і забезпечити зростання соціально-економічного становища.

У третьому розділі «**Удосконалення організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва**» розвинуто науково-практичні засади організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва, запропоновано рекомендації до вдосконалення його методологічного та інвестиційного забезпечення.

Удосконалено науково-практичні засади організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва як координованого процесу створення інтегрованої системи різних рівнів ієрархічної структури стратегічного управління, організаційних інструментів й економічних форм міжнародної співпраці за участі двох або більше суміжних країн задля отримання синергетичного ефекту транскордонного характеру (рис. 5).

Рис. 5. Організаційно-економічне забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва
 *Складено дисертантом.

Запропоновано забезпечення стратегічного управління проектами транскордонного співробітництва на трьох рівнях (міжнародному, національному та регіональному), запровадження якого дасть змогу досягти синергії стратегічних цілей і пріоритетів розвитку країн Європейського Союзу, України та її регіонів. Для посилення координації проектних дій організаційно-управлінських структур різних рівнів ієрархії запропоновано створити інститут управління проектами, діяльність якого сприятиме вдосконаленню організаційного забезпечення в цій сфері. Обґрунтовано доцільність удосконалення інформаційного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва за допомогою створення транскордонних мереж пошуку партнерів, банків ідей проектів, системи їх промоції та моніторингу реалізації.

Для вдосконалення методології управління проектами транскордонного співробітництва запропоновано підхід, що ґрунтується на досвіді Європейського Союзу й передбачає виокремлення етапів визначення, формулювання й ідентифікація як самостійних фаз життєвого циклу проекту транскордонного співробітництва (рис. 6).

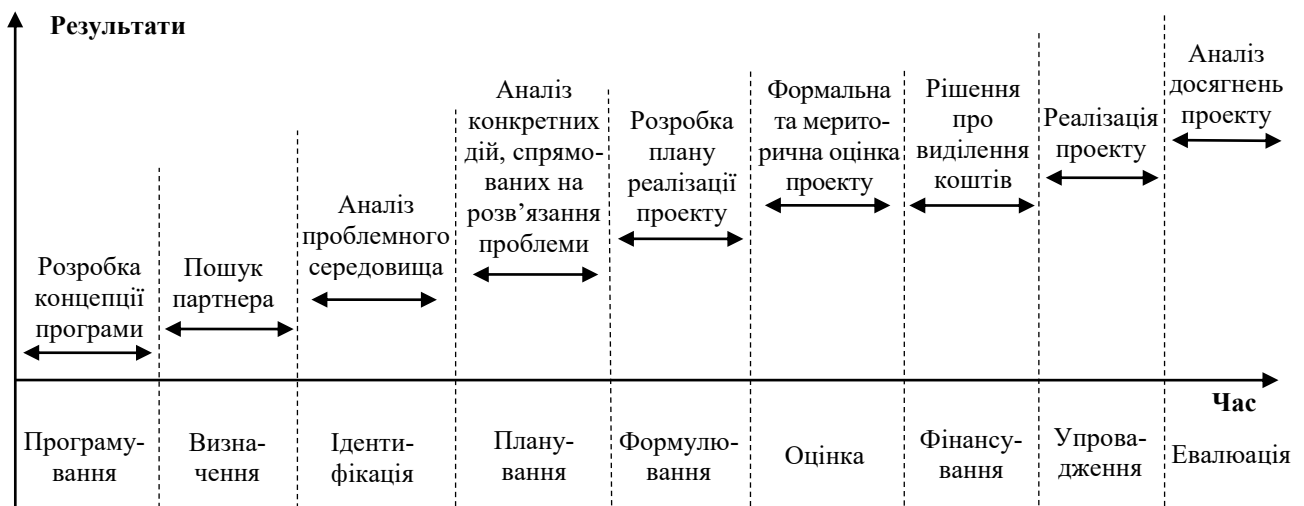

Рис. 6. Життєвий цикл проекту транскордонного співробітництва

*Складено дисертантом.

Використання запропонованого підходу до методологічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва дасть змогу посилити транскордонний і синергетичний ефекти від досягнення проектних цілей залучених до співпраці сторін. Транскордонний ефект визначено як результат координованих дій суб'єктів транскордонного співробітництва по обидва боки кордону. Синергетичний ефект забезпечується взаємодоповнюваністю та узгодженістю пріоритетів регіональної, національної політик, ініціативами й програмами Європейського Союзу.

Формами інвестиційного забезпечення проектів транскордонного співробітництва визначено власні фінансові та нефінансові засоби бенефіціарів, грантові кошти. Джерелами інвестиційного забезпечення управління проектами

транскордонного співробітництва окреслено фонди й інструменти Європейського Союзу, фінансування за рахунок власних внесків країн-учасниць співпраці, а також поновлювального фонду. Зокрема, як один із напрямів удосконалення інвестиційного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва обґрунтовано створення спеціального поновлювального фонду як резервного за допомогою акумуляції коштів на засадах публічно-приватного партнерства. Це уможливить залучення додаткового фінансування проектів транскордонного співробітництва за зниження активності інвесторів, зведе до мінімуму ризики, пов'язані з незабезпеченням власного внеску в проєкті транскордонного співробітництва, а також сприятиме нагромадженню інвестиційних засобів із різних джерел для їх подальшого використання.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нові наукові підходи до виконання актуального науково-практичного завдання, яке полягає в поглибленні теоретико-методичних засад, розробці напрямів удосконалення організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва. Узагальнення й систематизація результатів дослідження дали підставу, аби сформулювати такі висновки:

1. Огляд підходів до визначення сутності лексем «проект», «управління проектами», «транскордонне співробітництво» уможливив визначення змісту поняття «проект транскордонного співробітництва», зокрема розкриття його як комплексу обмежених часом і фінансовими ресурсами транскордонних заходів, спрямованих на досягнення поставлених цілей та результатів. Обґрунтовано відмінність цього терміна від визначення «програма транскордонного співробітництва», яке за змістом являє собою великомасштабний проект, сформований серією ініціатив транскордонного співробітництва. Розмежування змісту вищезазначених категорій дало можливість виокремити принципи їх імплементації й розробити науково-методичні основи вивчення управління проектами транскордонного співробітництва. Вони можуть бути використані під час розробки та реалізації комплексу заходів державної регіональної політики.

2. Визначено, що управління проектами транскордонного співробітництва являє собою систему вмінь, інструментів і методик проектної діяльності, спрямованої на досягнення поставлених цілей та результатів, що реалізуються партнерами суміжних територій у межах міжнародної співпраці. Методологічна основа управління проектами транскордонного співробітництва – стандарти проектного менеджменту PMI/PMBOK (англ. – Project Management Institute/A Guide to the Project Management Body of Knowledge). Доведено доцільність застосування інтегрованого підходу до управління параметрами проекту (час, кошти, ресурси, обсяг, якість заходів), що уможливить оптимізацію їх використання та підвищення ефективності управління змінами в транскордонному просторі.

3. Висвітлення європейського досвіду управління проектами транскордонного співробітництва дало підстави стверджувати, що практична реалізація цього процесу в Україні перебуває на стадії становлення. Відповідно до цього доведено необхідність удосконалення організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва за участі регіонів України. Запропоновано застосовувати досвід Європейського Союзу у сфері їх імплементації в напрямі запровадження інвестиційних важелів управління проектами транскордонного співробітництва, досягнення відповідності обсягу фінансових асигнувань стратегічним пріоритетам транскордонної співпраці, здійснення постійного моніторингу на усіх фазах життєвого циклу проекту транскордонного співробітництва.

4. Характеристика запровадження програм транскордонного співробітництва з боку ЄС дала підставу визначити сучасні тенденції участі України в цих процесах. Доведено, що управління проектами транскордонного співробітництва за участю регіонів України на сучасному етапі є недосконалим, оскільки не враховує повною мірою горизонтальні й вертикальні Директиви Європейського Союзу, національні стратегічні документи та програми регіонального розвитку. На основі цього запропоновано напрями вдосконалення стратегічного управління, нормативно-правового, інституційного, інформаційного та методологічного забезпечення проектної діяльності в рамках транскордонної співпраці.

5. Проаналізовано особливості реалізації програми транскордонного співробітництва Польща–Білорусь–Україна (2007–2013 рр.). Установлено, що практично всі проекти транскордонного співробітництва функціонують у межах пріоритетів і заходів цієї програми та спрямовані на підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів, покращення якості життя людей, забезпечення інституційної співпраці, розвиток територіальних громад тощо. Визначено сильні й слабкі сторони імплементації проектів транскордонного співробітництва прикордонних регіонів країн Європейського Союзу та України. Їх виявлення й урахування сприятиме вдосконаленню організаційно-економічного забезпечення проектів транскордонного співробітництва, що підвищить результативність досягнення поставлених цілей на основі врахування інтересів країн-сусідів.

6. Здійснено діагностику результатів виконання проектів транскордонного співробітництва в регіоні із застосуванням нового методичного підходу, який ґрунтується на використанні економетричної моделі оцінки впливу інвестицій, залучених у рамках проектів транскордонного співробітництва, на показник економічного розвитку регіону. Доведено, що застосування запропонованої методики із використанням кореляційно-регресійного аналізу дасть змогу визначити величину впливу факторів на результатний показник економічного розвитку регіону, здійснити прогноз його динаміки залежно від зміни обсягу залучених інвестицій, зокрема тих, що надійдуть у рамках проектів

транскордонного співробітництва. Це сприятиме розробці напрямів удосконалення управління проектами транскордонного співробітництва з урахуванням регіональних особливостей євроінтеграційних процесів і результатів транскордонної співпраці.

7. На основі системного підходу до управління проектами транскордонного співробітництва запропоновано напрями вдосконалення його організаційно-економічного забезпечення. Серед них – запровадження стратегічного управління задля приведення у відповідність цілей проектів транскордонного співробітництва пріоритетам державної регіональної політики, що визначені в стратегічному документі «Україна–2020», ініціативам і програмам Європейського Союзу. Обґрунтовано доцільність удосконалення інформаційного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва за допомогою створення транскордонних мереж пошуку партнерів, банків ідей проектів, системи їх промоції та моніторингу реалізації. Доведено необхідність запровадження інституту управління проектами транскордонного співробітництва як національного координатора проектної діяльності.

8. На основі застосування досвіду Європейського Союзу запропоновано вдосконалити сучасні підходи до методологічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва на основі виокремлення етапів визначення, формулювання й ідентифікація як самостійних фаз життєвого циклу проекту транскордонного співробітництва, що передбачає: пошук партнера, визначення спільної проблеми та застосування інтегрованого підходу до його імплементації. Це сприятиме зменшенню диспропорцій й вирівнюванню рівня життя населення по обидва боки кордону; створенню нових партнерських відносин між суб'єктами транскордонної співпраці; досягненню взаємовідповідності стратегії розвитку регіону з національною політикою та іншими ініціативами й програмами Європейського Союзу. Запровадження цих заходів має науково-практичне значення в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів України та дасть змогу посилити транскордонний і синергетичний ефекти від їх реалізації.

9. Обґрунтовано, що інвестиційними джерелами управління проектами транскордонного співробітництва є фонди та інструменти Європейського Союзу, фінансування за рахунок власних внесків країн-учасниць співпраці, а також поновлювального фонду. Запропоновано створити спеціальний поновлювальний фонд як резервний за допомогою акумуляції коштів на засадах публічно-приватного партнерства. Це сприятиме вдосконаленню інвестиційного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва. Кошти фонду уможливлять залучення додаткового фінансування проектів транскордонного співробітництва за зниження активності інвесторів, зведення до мінімуму ризиків, пов'язаних з незабезпеченням власного внеску в проєкті транскордонного співробітництва, нагромадження інвестиційних засобів із різних джерел для їх подальшого використання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Сидорук М. В. Європейський інструмент сусідства й партнерства як основна фінансова ініціатива Європейської політики сусідства для України / М. В. Сидорук // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Серія : Міжнародні відносини. – Луцьк, 2011. – № 21 (218). – С. 61–66 (0,49 д.а.).
2. Сидорук М. В. Імплементативні програми транскордонного співробітництва України в рамках Європейського інструменту сусідства і партнерства / М. В. Сидорук // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції : [зб. наук. праць]. – Київ : СЕУ ; Рівне : НУВГП, 2011. – Вип. XVII. – № 4. – С. 7–14 (0,32 д.а.).
3. Сидорук М. В. Класифікація проектів транскордонного співробітництва / М. В. Сидорук // Економічний форум : наук. журн. / Луцький нац. техн. ун-т : [зб. наук. праць]. – Луцьк : Луцький нац. техн. ун-т, 2012. – № 3. – С. 138–143 (0,42 д.а.).
4. Сидорук М. В. Перспективи змін механізмів підтримки транскордонного співробітництва в рамках Європейської політики сусідства впродовж 2014–2020 рр. / М. В. Сидорук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України / Інститут регіональних досліджень НАН України : [зб. наук. праць]. – Львів, 2013. – Вип. 4(102). – С. 399–406 (0,46 д.а.).
5. Сидорук М. В. Вибрані методики управління транскордонними проектами як перспектива функціонування метрополійних міст західних областей України / М. В. Сидорук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Метрополійні функції обласних центрів Західного регіону : [зб. наук. праць]. – Львів, 2013. – Вип. 2 (100). – С. 240–246 (0,42 д.а.).
6. Сидорук М. В. Współpraca pomiędzy Ukrainą a Unią Europejską w zakresie kształtowania wymiaru wschodniego Europejskiej Polityki Sąsiedztwa / М. В. Сидорук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Серія : Міжнародні відносини. – Луцьк, 2013. – № 10 (259). – С. 258–264 (0,53 д.а.).

Статті в наукових періодичних виданнях іноземних держав та виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз:

7. Сидорук М. В. Management of the European Union cross-border projects: experience of Visegrad Group countries as a prospect of integration for Ukraine / М. В. Сидорук // International Journal of New Economics and Social Sciences. – Warsaw : International Institute of Innovation «Science–Education–Development», 2017. – No 1(5). – P. 238–259 (Index Copernicus, IJONESS) (1,22 д.а.).

Інші видання

8. Сидорук М. В. Особливості впровадження міжнародних проектів в контексті транскордонного співробітництва Волинської області / М. В. Сидорук // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (10–11 трав.

2011 р.) : у 3 т. – Т. 1. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – С. 106–107 (0,09 д.а.).

9. Сидорук М. В. Єврорегіон як одиниця проектного управління в системі транскордонного співробітництва / М. В. Сидорук // Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво : матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих науковців (25–26 трав. 2011 р.). – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – С. 244–245 (0,16 д.а.).

10. Сидорук М. В. Організація розробки проектів транскордонного співробітництва / М. В. Сидорук // Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (13–14 жовт. 2011 р.). – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – С. 268–270 (0,12 д.а.).

11. Сидорук М. В. Програми транскордонного співробітництва як чинник зміцнення конкурентоспроможності економіки прикордонних регіонів / М. В. Сидорук // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (10–12 лист. 2011 р.). – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. – С. 564–565 (0,09 д.а.).

12. Сидорук М. В. Місце та роль проектного менеджменту в системі міжнародних економічних відносин / М. В. Сидорук // Міжнародні відносини в умовах ХХІ ст.: сучасна теорія і практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (17–18 лист. 2011 р.). – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 214–216 (0,02 д.а.).

13. Сидорук М. В. Можливості участі Волинської області в програмах транскордонного співробітництва Європейського Союзу / М. В. Сидорук // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (14–15 трав. 2012 р.) : у 3 т. – Т. 1. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – С. 76–77 (0,15 д.а.).

14. Сидорук М. В. Програма транскордонного співробітництва «Польща–Білорусь–Україна» як чинник розвитку інвестиційного потенціалу Волинської області / М. В. Сидорук // Стан та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку міста Луцька : матеріали наук.-практ. конф. (3 лют. 2012 р.). – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – С. 276–280 (0,31 д.а.).

15. Сидорук М. В. Euroregions as mechanisms for cross-border cooperation / М. В. Сидорук // Old and New past, present and future of the post-communist world : Warsaw East European Conference [abstracts]. – Warsaw, 2012. – Р. 49 (0,23 д.а.).

16. Сидорук М. В. Wymiar wschodni Europejskiej Polityki Sąsiedztwa jako perspektywa integracji dla Ukrainy / М. В. Сидорук // Європейська інтеграція: досвід Польщі та України : [кол. монгр]. – Луцьк ; Люблін : Drukarnia Kolor Lublin, 2013. – С. 189–196 (0,70 д.а.).

17. Сидорук М. В. Zarządzania projektami współpracy transgranicznej jako szansa rozwojowa kompetencji Wschodnich miasta Lublin / М. В. Сидорук // Lublin 2020. Cztery oblicza przyszłości miasta : [кол. монгр]. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 2014. – С. 537–549 (0,66 д.а.).

18. Сидорук М. В. Kształtowanie unijnej agendy w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa na przykładzie stosunków Unii z Ukrainą / М. В. Сидорук //

Процеси європеїзації України в окремих галузях. *Procesy europeizacji Ukrainy w wybranych obszarach* : [кол. монгр]. Київ ; Варшава : ВНЗ «Національна академія управління», 2016. – С. 174–183 (0,47 д.а.).

19. Сидорук М. В. Проект «Управління проектами ЄС», що реалізується в рамках програми Європейського Союзу Еразмус+ за напрямом «Модуль Жан Моне» / М. В. Сидорук, І. В. Кицюк, Н. В. Павліха // Європейські студії в Україні: здобутки, виклики та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (2 черв. 2017 р.) / Укр. асоц. викладачів і дослідників європ. інтеграції. – Київ : Терен, 2017. – С. 258–261 (0,17 д.а., особисто автора – 0,14 д.а.). *Особистий внесок здобувача: здійснено аналіз можливостей участі України в програмах Європейського Союзу (0,14 д.а.).*

АНОТАЦІЯ

Сидорук М. В. Організаційно-економічні засади управління проектами транскордонного співробітництва. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2018.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано сучасні наукові підходи до виконання актуального науково-практичного завдання, яке полягає в поглибленні теоретико-методичних засад, розробленні напрямів удосконалення організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва.

Охарактеризовано участь України в програмах транскордонного співробітництва. Виявлено пріоритетні сфери допомоги Європейського Союзу для України в межах програм транскордонного співробітництва; їх територіальне охоплення за участю України; обсяги залучення й використання коштів, доступних для України, що надійшли з Європейського Союзу в рамках програм транскордонного співробітництва на період із 2007 до 2013 рр.

Здійснено діагностику результатів виконання проектів транскордонного співробітництва в регіоні із застосуванням нового методичного підходу, який ґрунтується на використанні економетричної моделі оцінки впливу інвестицій, залучених у межах проектів транскордонного співробітництва, на показник економічного розвитку регіону.

Розроблено науково-практичні засади вдосконалення організаційно-економічного забезпечення управління проектами транскордонного співробітництва. Запропоновано створити спеціальний поновлювальний фонд як резервний за допомогою акумуляції коштів на засадах публічно-приватного партнерства.

Ключові слова: проект, транскордонне співробітництво, проект транскордонного співробітництва, управління проектами, програма транскордонного співробітництва.

АННОТАЦИЯ

Сидорук М. В. Организационно-экономические основы управления проектами трансграничного сотрудничества. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, Луцк, 2018.

В диссертации раскрывается теоретическое обобщение и предлагаются современные научные подходы к выполнению актуальной научно-практической задачи, основанные на развитии теоретико-методических основ, разработке направлений усовершенствования организационно-экономического обеспечения управления проектами трансграничного сотрудничества.

Характеризуется участие Украины в программах трансграничного сотрудничества. Определяются приоритетные сферы помощи Европейского Союза для Украины в рамках программ трансграничного сотрудничества; их территориальный охват с участием Украины; объемы привлечения и использования средств, доступных для Украины, поступивших из Европейского Союза в рамках программ трансграничного сотрудничества на период с 2007 по 2013 гг.

Проводится диагностика результатов выполнения проектов трансграничного сотрудничества в регионе с применением нового методического подхода, который основывается на использовании эконометрической модели оценки влияния инвестиций, привлеченных в рамках проектов трансграничного сотрудничества, на показатель экономического развития региона.

Осуществляется обоснование научно-практических подходов к усовершенствованию организационно-экономического обеспечения управления проектами трансграничного сотрудничества. Предлагаются рекомендации по созданию специального возобновляемого фонда в качестве резервного для аккумуляции средств на основе государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: проект, трансграничное сотрудничество, проект трансграничного сотрудничества, управление проектами, программа трансграничного сотрудничества.

SUMMARY

Sydoruk. M. The Organizational and Economical Principles of Cross-border Cooperation Projects Management. – Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.05 – Development of Productive Forces and Regional Economy. – Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, 2018.

The dissertation is dedicated to theoretical generalization and new scientific approaches to the implementation of the actual scientific and practical tasks. It deepens theoretical and methodological principles, develops directions to the improvement of organizational and economic provision of cross-border cooperation projects management.

The essence, classification and significance of cross-border cooperation projects are revealed. The definition of the cross-border cooperation project and the cross-border cooperation program are delineated and improved.

The conceptual aspects of cross-border cooperation projects management are defined. The existing project management techniques are improved with regard to cross-border cooperation projects. The experience of the European Union in the field of cross-border cooperation projects implementation is analysed with the particular attention to the directions of organizational and economic provision in cross-border cooperation projects management.

Participation of Ukraine in cross-border cooperation programs is described. Identified: priority areas of the European Union assistance for Ukraine within the framework of cross-border cooperation programs; territorial coverage of these programs; volumes of funds attraction and use available to Ukraine from the European Union within the framework of cross-border cooperation programs for the period 2007–2013. The thesis offers the analysis of cross-border cooperation projects implementation of the cross-border cooperation programme Poland-Belarus-Ukraine (2007–2013). Methodical approaches are used to the identification of cross-border cooperation programs priority areas and groups defined in the Strategy for Cross-Border Cooperation: economical cooperation, nature, architecture, culture, tourism, transport and border infrastructure, science and higher education. Diagnostics of the results of cross-border cooperation projects implementation on the example of Volyn region is offered. The strengths and weaknesses that influence the cross-border cooperation projects implementation in the regions bordering with the EU are outlined in order to improve organizational and economic provision of cross-border cooperation projects.

The scientific and practical principles of organizational and economic provision of cross-border cooperation projects management have been improved. It is proposed to create an integrated system, which combines a set of strategic, organizational and economic tools and project management methods with the participation of two or more neighbouring countries to obtain a synergistic cross-border effect. The approaches to the analysis of the cross-border cooperation projects implementation results in the region are improved based on long-term analysis of the regional investment potential, they depend on the volume of attraction investment aid foreign in the framework of cross-border cooperation projects.

The investment levels of cross-border cooperation projects management are highlighted. The directions of improvement for cross-border cooperation projects investment support are determined. The thesis offers to create fund that will be permanently renewed for cross-border cooperation projects own contribution. This fund will allow to accumulate financial resources from alternative sources of revenues and thus will allow to intensify the project activity in the field of cross-border cooperation.

Key words: project, cross-border cooperation, cross-border cooperation project, project management, cross-border cooperation programme.

Підписано до друку 29.03.2018 р. Формат 60×84 1/4. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Обсяг 0,9 ум. друк. арк., 0,9 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 36. Виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).